

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки і торгівлі

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

підготовки бакалавра
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 051 Економіка
освітньо-професійної програми Аналітична економіка

Луцьк – 2025

Силабус освітнього компонента ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
підготовки бакалавра, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки,
спеціальності 051 Економіка, за освітньо-професійною програмою Аналітична
економіка

Розробник: СУР'ЯК А.В., доцент, доцент кафедри економіки і торгівлі к.е.н.

Силабус погоджено
Гарант ОПП

Аналітична економіка

Алла СУР'ЯК

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри
економіки і торгівлі
протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки, 051 Економіка, ОПП Аналітична економіка Перший (бакалаврський)	Нормативний
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 3
		Семестр 6-ий
		Лекції 38 год.
		Практичні 38 год.
		Самостійна робота 64 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Консультації 10 год.	
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Сур'як Алла Володимирівна

Науковий ступінь – кандидат економічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри економіки і торгівлі

Контактна інформація викладача:

Телефон 066775 91 78

Електронна пошта: surjak.alla@vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Винниченка, 28, корпус G ВНУ імені Лесі Українки

Дні занять розміщено на <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента. Освітній компонент «Інституціональна економіка» належить до переліку нормативних освітніх компонентів за освітнім ступенем «Бакалавр». Для вивчення особливостей формування, функціонування та розвитку економічних інститутів, виявлення закономірностей взаємодії інституційного середовища з економічною сферою, впливу інститутів на поведінку економічних агентів і форм господарської організації, уточнення моделей економічних процесів на основі введення в них інституційного фактору, аналіз інститутів як чинників економічної рівноваги розгляд проблеми функціонування інститутів через призму інституційного вибору.

1.2. Пререквізити. Вивчення освітнього компонента «Інституціональна економіка», спирається на базові знання розуміння економічних процесів та явищ вивчених в ОК «Соціальна економіка», «Державне регулювання економіки».

Постреквізити. З урахуванням матеріалу освітнього компонента «Інституціональна економіка» вивчаються освітні компоненти: «Економіка державного сектору».

1.3. Soft skills. Освоєння освітнього компонента сприятиме отриманню таких Soft skills як аналітичне та критичне мислення: здатність застосовувати логіку та аналітичні міркування для розв'язання складних економічних питань. Навички презентації: вміння візуалізувати дані та формулювати висновки. Навички співпраці та управління Адаптивність та гнучкість Стресостійкість: вміння працювати в умовах невизначеності під час ухвалення важливих економічних рішень. Безперервне навчання та допитливість. Прагнення до навчання: готовність постійно оновлювати свої знання та навички новітніх економічних тенденцій та інструментів соціального партнерства.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента «Інституціональна економіка» є набуття здобувачами освіти теоретичних знань та практичних вмінь щодо з'ясування ролі інститутів у

формуванні економіки та її функціонуванні, а також визначення взаємозв'язку між інституціями, економічними системами та розвитком економіки та суспільства.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента є випрацювання практичних навичок використання системи теоретичних знань і опанування методології виявлення ознак та критеріїв якості інститутів, формування здатності до діагностики інституційного середовища економіки, суперечностей між формальними та неформальними інститутами на різних рівнях економічної структури;

3. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності:

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності:

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.

ПРН 16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН 18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бал
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи інституціональної економіки.						
Тема 1. Теоретичні основи інституціональної економіки.	6	2	2	2		О(2), БО(1), Т, РМГ(1) 4
Тема 2. Інституційне середовище та інституційна структура економіки.	6	2	2	2		О(2), БО(1) Т(2), РЗ(1)
Тема 3. Конституційні засади економічних відносин.	9	2	2	4	1	О(2), БО(1) Т(2), РЗ(1)
Тема 4. Інституційні деформації економіки.	9	2	2	4	1	О(2), Т(2), РЗ(2)
Тема 5. Теорія трансакційних витрат.	9	2	2	4	1	О(2), СЗ (2), РЗ(2)
Тема 6. Економічна теорія прав власності.	13	4	4	4	1	О(2), Т(2), РЗ(2)

Разом за модулем 1	52	14	14	20	4	34
Змістовий модуль 2. Інституціональна теорія фірми та держави						
Тема 7. Теорія контрактних відносин	8	2	2	4		О(1), БО(1), СЗ(2), РМГ(2)
Тема 8. Інституціональна теорія фірми	9	2	2	4	1	О(2), БО(2), СЗ(1), РМГ(1)
Тема 9. Інституційна теорія держави.	9	2	2	4	1	О(2), БО(1), СЗ(2), РМГ(1)
Тема 10 Основи теорії інституційних змін.	9	2	2	4	1	О(2), БО(1), СЗ(2), РМГ(1)
Тема 11 Інституціональні технології економічного розвитку.	13	4	4	4	1	О(2), БО(2), СЗ(1), РЗ(1),
Тема 12. Інститути інноваційного розвитку.	5	2	2	1		О(1) , БО(1), Т(2) РМГ(2),
Разом за модулем 2	53	14	14	21	4	36
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						15
Модульна контрольна робота 2						15
Екзамен						30
Всього годин / Балів	105	28	28	41	8	100

Форми контролю: бліц-опитування (БО), опитування (О), тести (Т), розв'язування задач (РЗ), робота в малих групах (РМГ). ситуаційні завдання (СЗ)

5. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота з освітнього компонента «Соціальне партнерство» передбачає: підготовку до практичних занять відповідно до плану та графіку виконання завдань; оформлення результатів практичних завдань, до усіх видів контролю, зокрема написання поточних контрольних робіт та оцінювання рівня та вчасності виконання. Завдання самостійної роботи здобувачів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані; не мають логічних і розрахункових помилок. Прийом і консультування щодо виконання завдань самостійної роботи здобувачів проводяться викладачем згідно встановленого графіку.

Питання та завдання для самостійної роботи визначені відповідними темами освітнього компонента.

IV. Політика оцінювання

Політика щодо відвідувань занять: відвідування занять є обов'язковим. Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених силабусом. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений час згідно затвердженого графіка.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, участь в наукових заходах тощо) навчання може відбуватись в цей період в онлайн формі або за індивідуальним планом за погодженням із викладачем.

Здобувач освіти повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в освітньому процесі.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти визначається Положенням про визнання результатів, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Політика щодо академічної доброчесності окреслюється Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки та Кодексом академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: у випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Політика щодо додаткових (бонусних) балів: здобувачам освіти можуть бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю максимум 15 балів за такі види робіт: опубліковану наукову статтю у фахових виданнях України чи рецензованих закордонних журналах – 10 балів; публікацію тез – з виступом на конференції 5 балів, без виступу – 3 бали; підготовку та участь у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт – 7 балів; перемогу у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт – 15 балів; подачу проектних заявок на участь в студентських програмах обміну, стипендійних програмах, літніх та зимових школах тощо – 7 балів.

V. Політика поточного та підсумкового оцінювання

Порядок організації поточного та підсумкового контролю знань здобувачів освіти регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://surli.cc/fgmabz>)

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач освіти за поточну навчальну діяльність з ОК, становить 70 балів. Протягом поточної роботи здобувач освіти має набрати не менше 35 балів (як допуск до складання іспиту). Для отримання допуску здобувач освіти має відпрацювати практичні або лабораторні роботи до дати іспиту під час основної сесії. Оцінки за відпрацьовані роботи викладач виставляє в електронний журнал успішності поруч або замість «н». У випадку, якщо здобувач освіти отримав менше, ніж 35 балів, він не може бути допущеним до екзамену і повинен бути відрахований за академічну неуспішність.

Підсумкова семестрова оцінка у випадку складання іспиту визначається як сума поточної семестрової (70 балів) та екзаменаційної (30 балів) оцінок. Отримана оцінка заноситься до електронного журналу успішності та індивідуального навчального плану студента. Під час складання екзамену здобувач може отримати від 0 до 30 балів.

Підсумкова семестрова оцінка виставляється без складання іспиту, якщо здобувач освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом освітнього компоненту, і набрав при цьому 75 балів і більше. Така оцінка виставляється у день проведення екзамену за умови обов'язкової присутності здобувача освіти. У разі незадовільної підсумкової семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, здобувач освіти складає екзамен (30 балів), а його результат за модульні контрольні роботи анулюється.

Екзаменаційна оцінка визначається в балах від 0 до 30 балів за результатами виконання екзаменаційних завдань, які вміщують 2 теоретичних питання, кожне з яких оцінюється в 5 балів та 1 практичне завдання у вигляді ситуації (задачі, кейсу), яке оцінюється в 20 балів.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком освітнього процесу.

Перелік питань на екзамен

1. Об'єктивні умови інституціоналізації економіки.
2. Теоретичні парадигми інституціональної економіки: неповнота інформації, недосконалість ринку, базові доктрини фундаторів інституціоналізму.
3. Обмеження при прийнятті рішення.
4. Інститути, їх типи та роль у суспільстві.
5. Якість інститутів. Цінності, координація.
6. Позитивна та нормативна інституціональна економіка.
7. Формальні та неформальні норми економічної поведінки.
8. Менталітет як елемент інституціональної структури національної економіки.
9. Поняття інституційного середовища. Конституційні правила.
10. Економічні правила. Контракти. Інституційні угоди між індивідами.

11. Взаємовідносини індивідів з інституційним середовищем.
12. Розбіжності та взаємодія між формальними та неформальними інститутами.
13. Механізм примусу до виконання формальних і неформальних інститутів.
14. Неформальні правила професійної спільноти, бізнес-групи та їх роль в економіці.
15. Інститути спільних інтересів.
16. Теорія трансакційних витрат. Поняття та значення трансакцій. Типи трансакцій.
17. Теорема Коуза. Зміст трансакційних витрат. Типологія трансакційних витрат.
18. Витрати пошуку інформації альтернативних угод. Витрати вимірювання. Витрати ведення переговорів.
19. Витрати контролю за виконанням контрактів та попередження опортуністичної поведінки.
20. Поняття опортуністичної поведінки та її види. Механізм репутації. Прийняття рішення в умовах ризику.
21. Договірні відносини та функції договорів.
22. Інституційне обґрунтування прав власності. Перелік прав власності за А. Оноре.
23. Специфікація, розмиття, розщеплення прав власності. Зовнішні ефекти. Альтернативні режими прав власності.
24. Режим виключення з володіння. Режим вільного доступу.
25. Теорія виникнення систем прав власності.
26. Інституційні форми прав власності в сучасній економіці.
27. Поняття контрактів та їх типи. Неповнота контрактів.
28. Основні складові контрактів. Характеристика класичних, неокласичних та імпліцитних контрактів.
29. Асиметрія інформації.
30. Інституційні обґрунтування функціонування фірми.
31. Фірма як інституційна угода та мережа контрактів. Т. Веблен і Р. Коуз про природу фірми.
32. Основні типи та моделі фірм. Модель фірми «принципал-агент».
33. Структура фірми. Внутрішні трансакційні витрати фірми.
34. Альтернативні форми ділових підприємств.
35. Прикладний аналіз організаційних структур фірми.
36. Теорія інституціональних змін Д. Норта.
37. Фактори інституціональної динаміки.
38. Типологія змін. Класифікація інституційних змін. Спонтанні зміни.
39. Цілеспрямовані зміни. Організації та освіта як способи інституційних змін.
40. Траєкторія інституційних змін. Інститути розвитку.
41. Поняття інституціональних технологій, їх характер та форми.
42. Групи спеціальних інтересів та їх вплив на економічний розвиток.
43. Інституціональне планування. Критерії ефективності інституційних технологій.
44. Етапи інституційного планування. Імпорт інститутів.
45. Імплантація інститутів. Цілеспрямоване інформування.
46. Теорія інновацій. Цифрові технології.
47. Мережеві структури. Інтернет як інститут.
48. Інституційне облаштування цифрової економіки.
49. Інформаційно мережева економіка.
50. Трансакції управління. Зовнішні екстерналії.

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано

60–66	Достатньо	Е	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Ех	необхідне перескладання

Критерії оцінювання результатів навчання:

90-100 балів (відмінно): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента в повному обсязі, у встановлені терміни й повно виконав завдання поточного оцінювання; відповіді правильні, обґрунтовані, логічні, містять аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки та прослідковується активність здобувача працює протягом усього курсу.

82–89 балів (дуже добре): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні; виконав більшу частину завдань поточного оцінювання; відповіді здебільшого правильні, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані.

75-81 балів (добре): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на підвищеному рівні, може усвідомлено застосовувати знання та вміння для висвітлення суті питання; усі передбачені завдання виконані; деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо.

67-74 балів (задовільно): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на середньому рівні, теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених силабусом завдань виконано.

60-66 балів (достатньо): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на прийнятному рівні, теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато передбачених силабусом завдань не виконані або виконані із значною кількістю помилок.

1-59 балів (незадовільно): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених силабусом завдань не виконано або містять грубі помилки.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузкий коридор. Київ : Наш формат. 2020. 520 с.
2. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності. Київ : Наш формат. 2022. 440 с.
3. Андрюс, М., Прітчетт, Л., & Вуллок, М. (2021). Будівництво спроможності держави. Факти. Аналіз. Дії. Київ: Саміт-книга. 392 с.
4. Герасименко Т. В. Трансакційні витрати: сутність та динаміка в українській економіці. Економічна теорія. 2021. №2. С. 60-67. URL : https://ev.nmu.org.ua/index.php/uk/archive?arh_article=1340
5. Економіка відновлення: навчальний посібник / За ред. В. Грушка. Київ: Університет «КРОК», 2023.
6. Інституціональна економіка / Мацелюх Н. П., Максименко І. А., Мартиненко В. В. Скорик М. О., Теліщук М. М. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 302 с. URL: <https://apiir.dpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/abbb4b36-aab3-43d4-ba92-1e6636562ed8/content>
7. Інституційна (не)спроможність держави в Україні: як розірвати замкнене коло : монографія / кол. авт.: Галина Зеленько (кер., наук. ред.) та ін. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. 480 с. URL: <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2025/04/Instytutsijna-spromozhnist-derzhavy.pdf>
8. Пилипенко Г. М. Моделі контрактної поведінки в контексті теорії галузевих ринків. Економічний вісник. 2021. №3. С. 9-16. URL : https://ev.nmu.org.ua/docs/2021/3/EV20213_009-016.pdf

9. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ : ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/Politychna_systema_Ukrainy_.pdf

10. Трофименко А. В., Константинова Ю. В. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2020. 375 с.

URL : https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2586/1/np_konfliktologii.pdf

11. Яхно Т. П., Куревіна І. О. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. К. : ЦУЛ. 2021. 168 с.

Додаткова література:

1. Сур'як А. Інноваційна поведінка в умовах сучасних глобальних ринків // *Socially competent management of corporations in a behavioral economy: Collection of scientific papers / resp. ed. Ondrej Mikulas, Kostiantyn Pavlov, Karol Viktor, Olena Pavlova, Ladislav Viera, Liudmila Shostak, Anton Milan, Alla Lyalyuk. European institute of further education, Podhajaska, 2021, Chapter I, c. 284-286.*

2. Сур'як А. В. Інноваційне споживання як сучасна економічна поведінка споживача // *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк. Вежа-Друк. 2020. №1(21). С.137- 145

3. Сур'як Алла Соціальна відповідальність та економічна поведінка в умовах цифровізації економіки *Синергія інновацій: політика економіка та менеджмент в цифровому світі*: матеріали Міжнар. наук- практ конф .(м. Київ. 18 квітня 2025р.) Електронне видання: Київ: ДУІКТ, .2025. С 553-356.

4. Сур'як Алла. Механізм державно-приватного партнерства в умовах воєнного стану та розвитку економіки.: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми раціонального використання соціально-економічного.еколого-енергетичного.фінансово-інвестиційного потенціалу України та її регіонів в умовах воєнного стану» , (22 грудня 2023 року), м. Луцьк: 2024. С.22-25.

5. Ostapenko, Tetiana, Pavlov, Kostiantyn, Pavlova, Olena, Bortnik, Svitlana, Suriak, Alla and Matiichuk, Liubomyr. "Formation of the Baby Economy as a Prerequisite for the Development of the Human Economy and Adaptation of the National Economy of Ukraine to the Principles of Sustainable Development" *ECONOMICS*, vol.0, no.0, 2024, pp.-. <https://doi.org/10.2478/eoik-2024-0017>

6. Павлова, О., Павлов, К., Новосад, О., & Сур'як, А. (2024). Модернізація структури галузевих енергетичних ринків за умов внутрішніх та зовнішніх викликів. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 326(1), 464-469. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-74>